

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2009 | Vol. 1 | No. 3 | ISSN 1803-8220

GROSSMAN, Emiliano; SAUGER, Nicolas (2007). *Introduction aux systèmes politiques nationaux de l'UE*. Bruxelles: De Boeck Université, 256 s. ISBN 978-2-8041-5339-7.

RECENZE BLANKY ŘÍCHOVÉ

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává Univerzita Karlova v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd.

Acta Politologica | Katedra politologie | Institut politologických studií | Fakulta sociálních věd |

Univerzita Karlova v Praze | U Kříže 8 | 158 00 Praha 5 – Jinonice

www.acpo.cz | acpo@fsv.cuni.cz | +420 251 080 214

GROSSMAN, Emiliano; SAUGER, Nicolas (2007). *Introduction aux systèmes politiques nationaux de l'UE*. Bruxelles: De Boeck Université, 256 s. ISBN 978-2-8041-5339-7.

Variabilita politických systémů západoevropských demokracií patří již tradičně k problematice, která připoutává pozornost nejen těch politologů, kteří se věnují komparativní politologii. Nelze se proto divit, že rozšíření Evropské unie se stalo novým impulsem pro zpracování rozsáhlých, teoreticky koncipovaných komparativních přehledů, které si kladou za cíl představit v průřezových sondách politické charakteristiky souboru těchto zemí na jedné straně, ale současně se rovněž snaží odpovědět na otázku, do jaké míry – či zda vůbec – je opodstatněný názor, podle něhož existuje mezi starými a novými členskými státy EU výrazný rozdíl v charakteru politického systému, resp. vztahu občanů k mocenským institucím. A právě tomuto problému se ve své práci věnují i E. Grossman a N. Sauger. Na mnoha místech svého textu pak dokládají, že tento „předěl“ v Evropě fakticky neexistuje, byť některé historicky podložené odlišnosti mezi politickými systémy starých a nových zemí EU jsou realitou, s níž je třeba počítat. Přesto se oba autoři kloní k názoru, že rádo by povrchní rozlišování zemí do dvou skupin, vázané přednostně na datum připojení k EU, není s ohledem na charakteristiky politických systémů v jednotlivých zemích opodstatněné.

Východiskem úvah o politických aspektech vývoje a současného stavu zemí EU je sféra veřejné politiky a rozhodování v demokracii. Svou analýzu začínají přiblížením geneze akademického studia institucionálního rámce demokratické formy vládnutí počínaje klasickými studii institucí, důraz však kladou na využití neoinstitucionalismu, jenž dle jejich názoru nejvýrazněji reprezentuje klasifikace západoevropských politických systémů A. Lijpharta z roku 1999¹. Zamýšlejí se rovněž nad perspektivami institucionálních analýz v současnosti, a to především s ohledem na problematiku delegování moci z jednoho aktéra na jiného; v této souvislosti zdůrazňují, že právě princip delegace moci se stal integrální součástí politologických analýz jakožto průvodní jev výraznějšího vlivu a využívání poznatků z oblasti ekonomie v politické vědě na sklonku 20. století. Připomínají čtyři typy principu delegace, a to od občanů k poslancům, od poslanců k exekutivě v čele s premiérem, od premiéra k jednotlivým ministrům a konečně od ministrů k úředníkům ministerstev. Toto, byť jak přiznávají značně zjednodušené schéma, však přesto pokládají za dostatečně ilustrativní,

---

¹ LIJPHART, A. (1999). *Patterns of democracy: government forms and performance in thirty-six countries*. New Haven: Yale University Press. ISBN 0-300-07893-5.

aby ho bylo možné využít pro rámcovou analýzu charakteru a fungování současných politických systémů zemí Evropské Unie: právě princip delegace dle jejich názoru umožňuje objasnit vztah občanů k moci, resp. k rozhodování o věcech veřejných.

Přes určitý inovativní přístup je práce jako celek členěna dosti tradičně: od typologie systému přecházejí autoři k problematice voleb, stranických systémů a následně k problémům zájmových skupin a jejich reprezentace. Přesto je text v mnoha ohledech naplněn inspirativními úvahami a postřehy.

V úvodní kapitole věnované klasifikaci politických systémů se autoři věnují nejprve genezi britského a francouzského parlamentarismu a následně s odkazy na klasickou práci S. Rokkana analyzují v obecné rovině proces provázející postupné utváření parlamentu (*parlamentarisation*) a s tím provázené demokratizační procesy u všech sedmadvaceti členských států Unie v průběhu 19. a 20. století (včetně údajů o zavedení volebního práva pro ženy). Autoři vycházejí z obecného přehledu o typologii politických systémů, připomínají genezi jednotlivých typů politických systémů v Evropě, a to parlamentního, kam lze dle jejich klasifikace zařadit v současnosti celkem 15 členských zemí EU, a poloprezidentského (*régimes semi-présidentiel*), kam řadí jedenáct zemí; Kypr do své klasifikace nezařazují s odkazem na skutečnost, že kyperská ústava z roku 1960 ustavila v Evropě fakticky jediný prezidentský systém (s přímo voleným prezidentem, který byl skutečnou hlavou exekutivy), který však od roku 1974, kdy došlo k turecké invazi na ostrov, nefunguje. Autoři kombinují názory A. Siaroffa² a K. von Beymeho³, které doplňují o výsledky svého vlastního výzkumu. Za pozornost jistě stojí jejich členění poloprezidentských systémů v rámci EU na dvě kategorie, a to systémy, v nichž jsou premiéři zcela autonomní ve svém rozhodování (sem řadí jednak případ Výmarské republiky, ze současných systémů pak Rakousko /1945/, Bulharsko /1991/, Finsko /1919/, Chorvatsko /1990/, Irskou republiku /1948/, Litvu /1992/, Polsko /po roce 1997/, Portugalsko /1976/, Slovensko /1999/ a Slovinsko /1991/), a režimy, v nichž jsou naopak závislí na prezidentovi (*de facto* nikoli *de iure*) – sem řadí případ Francie po roce 1958, Rumunska po roce 1996 a Polska v letech 1992-1997. V souvislosti s touto klasifikací však podotýkají, že vzhledem k mnohdy dosti komplikovanému historickému vývoji je jen „velmi obtížné vyvodit z této typologie nějaké obecně platné souhrnné

² SIAROFF, A. (2003). Comparative presidencies: the inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction. *European Journal of Political Research*, vol. 42, no. 3, pp. 287-312.

³ BEYME, K. von (2000). *Parliamentary democracy. Democratization, destabilization, reconsolidation, 1789-1999*. Basingstoke: MacMillan. ISBN 978-0-312-22779-1.

závěry“ (s. 42), byť určité analogické jevy jsou zjevné. Mezi ně řadí především oslabování role parlamentu doprovázené personalizací moci a posílením vlivu premiéra, zvýšení role expertů v politice. Za nejvýznamnější pokládají vliv odborníků působících v bankovním sektoru, posílení role zájmových skupin (projevující se především ve zvýšení počtu a významu demonstrací a protestních akcí) a konečně postavení a vliv masových komunikačních prostředků. Dalším neopomenutelným shodným vývojovým rysem jsou decentralizační procesy, které se, byť v různé míře, projevily ve všech zemích EU.

Ústředním tématem práce je ale jednoznačně téma delegace moci. Autoři se mu věnují v souvislosti s problematikou politické participace a struktur podílejících se na politické soutěži. Odrazovým můstkem takového pojetí jsou samozřejmě volby (kap. 3): věnují se proto podrobně souhrnnému přehledu volebních systémů užívaných v Evropě, sledují vývoj a proměny volebních kampaní včetně podílu médií na nich (přístup kandidátů a politických stran, resp. aktérů do médií, financování volební kampaně), samostatnou kapitolu věnují i vývoji a proměnám volebních kampaní od 19. století do současnosti, neopomíjejí však ani problematiku zastoupení žen v dolních komorách parlamentu, analyzují důvody, proč vzrůstá procento nevoličů (s. 61-65) a přibližují rovněž funkci referend v současných demokraciích. Koncepčně nesporně inspirativní je začlenění analýzy politických stran a stranických systémů do kontextu analýzy politické soutěže (kap. 4), které umožnilo sledovat vztah stranického a volebního systému.

Zájemci o problematiku politických systémů EU nejsou ochuzeni ani o přehlednou pasáž zaměřenou na problematiku utváření parlamentních většin a konstrukci vládních modelů ve sledovaných zemích (kap. 5), vnitřní uspořádání vztahů v dolních komorách parlamentů a nastavení pravidel rozhodování v těchto institucích (kap. 6). Samostatná kapitola je v práci věnována rovněž „novým formám delegace moci“ (kap. 7), v níž autoři seznamují čtenáře především s mechanismy kontroly konstitucionalismu, sledují rovněž roli a význam aktérů, kteří získávají určitou míru autonomie rozhodování v souvislosti s posilujícími se decentralizačními trendy.

Dvě závěrečné kapitoly své práce jsou vyhrazeny tematicce zájmových skupin (kap. 8) a problematice vztahu sociální a ekonomické charakteristiky sledovaných zemí (kap. 9). Oba fenomény, které svým způsobem reflektují podobu konstitucionalismu v každé ze sledovaných zemí, umožňují „lépe porozumět fungování evropských politických systémů“ (s. 24). Autoři se odvolávají na dnes již klasickou práci G. Esping-Andersena z roku

1999⁴ věnující se „vztahu ekonomického a sociálního fenoménu“ v současných demokraciích, jež vedla k vymezení nového podoby státu – tzv. *état-providence* (s. 222-228). Připomínají, že přes všechny definiční nejasnosti se tento nový mocenský „fenomén“ stal již integrální a nezpochybnitelnou součástí všech politologických analýz a *de facto* se dá hovořit o tom, že byla prostřednictvím tohoto rysu moderního politického systému založena samostatná disciplína, v níž se prolíná sociologický a ekonomický přístup a metody analýzy. V české politologii se však s podobným tematickým zaměřením stále příliš nesetkáváme. I proto lze říci, že *Úvod do analýzy politických systémů zemí EU* je nejen ucelenou a přehlednou prací, ale i přínosným příspěvkem ke komparativní analýze evropských demokracií počátku 21. století.

Blanka Říhová⁵

---

⁴ ESPING-ANDERSEN, G. (1999). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton, N. J.: Princeton University Press. ISBN 0-691-02857-5.

⁵ Doc. PhDr. Blanka Říhová, CSc. je vedoucí katedry politologie Institutu politologických studií FSV UK. Kontakt: 3098@seznam.cz.